

DIREKTE en INDIRECTE BELASTINGEN

Er zijn een aantal onproduktieve werkzaamheden die uit het revenu betaald worden, die we verder hieronder willen beschouwen.

Laten we er een van nemen:

"de Belastingen, de prijs voor de regeringsdiensten enz.

Maar deze behoren tot de onkosten en is van het kapitalistische produktieproces een op zichzelf beschouwd TOEVALLIGE en op geen enkele wijze ervoor VEREIST en ervoor noodzakelijke, immanente vorm. Als bv. alle indirecte belastingen in direkte veranderd worden, dan worden de belastingen net als te voren betaald, maar ze zijn geen kapitaal voorschot meer, maar UITGAVE van REVENU. De mogelijkheid van deze vormverandering toont zijn uiterlijke schijn, onverschilligheid en toevalligheid voor het kapitalistische produktie proces. Met een vormverandering van de produktieve arbeid zou daarentegen de Revenu van het Kapitaal en het Kapitaal zelf ophouden te bestaan"

(K. Marx, "Resultate des unmittelbarem Produktionsprocesses", bldz. 68-69)

Het is goed de konsekwenties van het hierboven gezegde terdege te onderzoeken. De indirecte belastingen, dat zijn de belastingen op verbruiksartikelen; bv. de BTW, de accijnzen op tabak, alcohol, op benzine etc. Deze belastingen zitten dus in de prijs van de waar. Ze worden doorberekend, door de konsument betaald. Marx zegt echter dit is schijn. Vervang ze door direkte belastingen en ze worden niet meer door de konsument maar uit de winst betaald.

Maar een groot deel der indirecte belastingen wordt echter door de loonarbeiders betaald want uiteindelijk worden de kosten doorberekend. Het loon dat de arbeider ontvangt zal zijn kosten van levensonderhoud moeten dekken. Indien in die kosten van levensonderhoud een percentage indirecte belastingen zit ontvangt hij daarvoor loon van zijn baas. Of hij deze belastingen geheel of slechts gedeeltelijk ontvangt hangt af van zijn strijd lust, van het aanbod van arbeidskrachten, van de mate van organisatie, kortom van het klimaat waarin hij werkt. Dit klimaat bepaalt trouwens zonder meer of zijn loon onder de waarde van zijn arbeidskracht ligt of niet.

"De indirecte belastingen: omzetbelasting, douanerechten, accijnzen, bijzondere verbruiksbelastingen enz.

Het gaat niet om een deel van de inkomsten die vooraf gevormd zijn en die zo geherdistribueerd worden, maar om een ALGEMENE BIJSLAG OP DE VERKOOPSPRIJS VAN DE WAREN die door middel van een algemene verhoging van de prijzen, een VERMINDERING VAN HET REËLE INKOMEN van de konsumenten veroorzaakt. Deze vermindering is niet evenredig met het TOTALE inkomen maar alleen met het inkomen dat uitgegeven wordt aan de goederen die door deze belastingen getroffen worden. Welnu bijna het geheel der lonen wordt aan dergelijke goederen uitgegeven terwijl de bourgeoisie een belangrijk gedeelte van zijn inkomen niet voor een dergelijke konsumptie uitgeeft. De direkte belastingen drukken dus zwaarder op de arbeiders dan op de kapitalisten en vormen het fiscale lievelingsinstrument van elke reaktionaire kapitalistische regering, ...

(Mandel, Traite d'économie marxiste, p. 381)

We zullen verder bekijken wat Mr. Sweezy hiervan zegt:

"De klassieke ekonomen, die Marx volgde, behandelen de staatsuitgaven als een soort onproduktieve konsumptie. Deze stellingname komt voort uit twee zaken, die men onuitgesproken aanneemt nl. dat de staat geen produktieve werkzaamheid uitoefent dwz. geen geld uitgeeft in de verwachting het door verkoop van waren terug te krijgen en dat transferuitgaven (in het bijzonder rente van openbare schulden) in de handen van onproduktieve konsumenten komen ....."

"..... De enorme expansie in volume en soort van de staatsuitgaven, die zo'n bijzondere karakteristiek van de 20e eeuw geweest is, maken het echter wenselijk de staatsuitgaven van de onproduktieve konsumptie te scheiden en ze toch iets zorgvuldiger te analyseren, als men het vroeger voor noodzakelijk hield. Vanuit het standpunt van het reproductieproces zijn er fundamentele categorieën van staatsuitgaven: kapitaalbelegging van de staat, transfer diensten van de staat en staatsverbruik ....."

"Kapitaalbelegging van de staat sluit alle uitgaven van de staat voor arbeid en materiaal in, die met het oog op produktie van waren of dienstverrichtingen voor de verkoop gedaan worden. Hier is het criterium de konsumptie, namelijk het trekken van waren uit het reproductie proces niet vervuld en ....., ..., schijnt het juist, deze uitgaven als kapitaal en de staat als kapitalist te beschouwen
Uitgaven voor openbare werken vallen duidelijk onder de categorie staatskapitaal in zoverre, als ze tot het type van de zichzelf delgende uitgaven behoren. Als ze dit slechts ten dele zijn moeten ze ingedeeld worden in kapitaalbelegging van de staat en staatsverbruik ..... als de staatsakkumulatie slechts de plaats van die privé-akkumulatie inneemt is dewerking op de tendens tot onder-konsumptie niet voorhanden.
Als de staats akkumulatie die op kosten van de privé- of staatskonsumptie gaat wordt de tendens tot onderkonsumptie versterkt. Daar het eerste waarschijnlijk het geval is ....."

"Transferdiensten van die staat is een passende uitdrukking voor die grote prijsbetalingen uit de staatskas, die geen betrekking hebben op de verkoop van waren of op het leveren van diensten voor de staat: rente van staatsschulden, sociale diensten, subsidies. Of deze transferdiensten een netto verandering voor de akkumulatie naar de konsumptie bewerken is een vraag ....."

"Dat het transfermechanisme tezamen een nettosaldo ten gunste van konsumptie schept is onwaarschijnlijk: maar het is minder als vroeger een rem voor de konsumptie. Het is daarom gerechtvaardigd de konklusie te trekken dat de transferdiensten zich in de richting ontwikkeld hebben dat ze de tendens tot onderkonsumptie nivelleren.

De belangrijkste categorie van de staatsuitgaven omvat tenslotte wat wij staatsverbruik genoemd hebben, nl. de wetgevende, gerechtelijk en administratieve bezigheden van de staat; openbare werken, die zichzelf niet betalen en militaire inrichtingen.

Daar uitgaven voor dat doel definitief waarden uit het reproductieproces trekken vervullen ze de zelfde funktie als de uitgaven voor de individuele konsumptie van kapitalisten en arbeiders .....
Naar mate echter de staatsinkomsten uit meerwaarde komen, die anders geakkumuleerd zou zijn is er een duidelijke winst voor de konsumptie."

(Sweezy, Theorie der Kapitalischen Entwicklung, bldz. 183-185)

De indirecte belastingen verhogen de prijs van de produkten, ook de prijs van de levensmiddelen en beïnvloeden zodoende het loon van de arbeiders. Men kan dus stellen dat de kapitalisten de arbeiders een loon moeten betalen waardoor zij in staat zijn de indirecte belastingen te betalen, omdat de prijs van de arbeiderskracht afhangt van de kosten van levensonderhoud en in deze kosten van levensonderhoud ook de ind. belastingen zitten. Aan de andere kant kan men ook stellen dat het werkelijke arbeidsloon gelijk is aan de werkelijke kosten van levensonderhoud en in deze kosten van levensonderhoud ook ind. belastingen zitten,

en dat de kapitalisten uit hun meerwaarde in de vorm van een toeslag op het noodzakelijke arbeidsloon deze indirecte belasting aan de arbeiders betalen die ze dan als konsument in de prijs van hun levensmiddelen weer teruggeven aan de kapitalisten, die ze vervolgens aan de fiscus afdragen. Voor de berekening van de meerwaardevoet (d.i. de verhouding van de meerwaarde tot het variabele kapitaal, de waarde van de arbeidskracht) maakt het een belangrijk verschil. De uiteindelijke winst beïnvloedt het natuurlijk niet.

Of de kapitalist de indirecte belastingen als loon of als onkosten ten laste van de meerwaarde betaald, wat hij overhoudt voor accumulatie en revenu blijft hetzelfde.

Marx neigt in bovengenoemd citaat ertoe de indirecte belastingen te beschouwen als uit de meerwaarde betaald.

Hetzelfde geldt natuurlijk voor de direkte belastingen, loonbelasting, die de arbeiders betalen. Men kan weer het netto loon als basis nemen en zeggen dat de kapitalisten uit hun meerwaarde dit bedrag aan de arbeiders geven om het vervolgens bij de loonbelasting weer in te houden en aan de fiscus af te dragen. Men kan ook redeneren dat het loon verhoogd is met de belasting omdat deze belasting tot de kosten van levensonderhoud behoren en dat de arbeider ze zelf betaald.

In elk geval is duidelijk - gezien het feit dat in beide gevallen de arbeider het geld niet in handen krijgt - dat de uit kan gaan van zijn netto loon. Daarvan moet hij leven. En de arbeiders doen dat ook. Alleen wat in hun loonzakjes zit telt. De meesten weten zelfs niet wat ze bruto verdienen.

de de arbeider in wezen slechts

We kunnen hierbij zien hoe belangrijk een werkelijk glijdende loonschaal zou zijn. Alle verhogingen van de indirecte belastingen zouden direkt de kosten van levensonderhoud beïnvloeden en een verhoging van het loon te gevolge moeten hebben. De regering zou geen nieuwe indirecte belastingen ten laste van de arbeiders kunnen brengen. Vandaar ook dat de regering zich direkt verzette tegen de CAO voor de metaalnijverheid, die deze glijdende loonschaal in principe stelde. De minister gebruikte als argument dat hij zo de arbeiders hun deel niet meer kon laten mee betalen aan prijsverhogingen door invoer, en aan in te voeren verhogingen der indirecte belastingen.

Het probleem is hier van een andere zijde benaderd.

Sweezy bekijkt dit probleem vanuit het standpunt dat "de kapitalistische produktie een tendens tot onderkonsumptie in zich draagt".

We zullen hier de vraag van de crisis oorzaken niet behandelen maar willen er wel op wijzen dat "onderkonsumptie" betekent een lagere konsumptie dan de waarde van het geproduceerde pakket van konsumptie artikelen. Als Sweezy dus bekijkt of staatsuitgaven een "tegenkracht tegen de tendens tot onderkonsumptie betekenen" onderzoekt hij in feite of deze staatsuitgaven uit andere bronnen betaald worden dan de normale voor konsumptie bestemde bronnen nl. het arbeidsloon en het deel van de meerwaarde dat de kapitalisten voor revenu wilden bestemmen.

Worden ze uit arbeidsloon betaald dan kan de arbeider minder aan zijn eigenlijke konsumptie besteden en blijft dus het totaal voor konsumptie beschikbare gedeelte gelijk. Dit gaat natuurlijk slechts in zoverre op als de arbeiders met de rest die hun overblijft genoeg nemen.

Worden ze uit revenu betaald dan betekent dit in feite dat een groter gedeelte van de meerwaarde uitgegeven wordt en dus een geringer deel bestemd wordt voor investeringen. Hier vooral ligt het raakpunt met hetgeen Mandel in het betreffende citaat zegt. Mandel gaat in dit citaat niet zo zeer als Sweezy uit van de vraag waarvoor de kapitalisten de belastingen gebruiken, dan wel van de vraag waarvandaan de belastingen komen.

Wat de eerste kategorie van Sweezy betreft zal er wel nauwelijks verschil van inzicht bestaan. De staat treedt hier als kapitalistische producent op en de wetten van de kapitalistische economie gelden evenals in de particuliere sektor.

Wat de sektor van de transfers betreft menen we toch wel enige bemerkingen te moeten maken. Rente van staatsschulden, sociale diensten en subsidie onder één noemer plaatsen, gaat ons zeker te ver: zeker wat de kant van de uitgaven betreft.

Sociale lasten behoren voor een belangrijk deel tot de loonkosten. In principe moet het loon van de arbeid dienen om hem en zijn gezin te onderhouden. Nu een gedeelte van de zorg voor het onderhoud van het gezin overgenomen wordt door de staat, die de premies voor deze verzekering weer verhaald, is er in zekere zin niet veel veranderd. De premies of de belastingen hieraan besteed zijn een onderdeel van het variabele kapitaal en een verhoging van het variabele kapitaal betekent natuurlijk een daling van de meerwaarde. De uitgaven blijven in de konsumptiesfeer.

Wat subsidies betreft hangt het er geheel van af waarvoor? Een subsidie aan Verolme etc. betekent een kapitaalinvestering. Dit geldt ook voor ontwikkelingshulp die in deze sfeer ligt, zij het dat dit uitvoer van kapitaal betekent.

Andere subsidies betekenen inderdaad meestal bestedingen in de konsumptiesfeer.

Rente van staatsschuld welke aan particulieren betaald wordt, ligt zeker in de konsumptiesfeer, maar de lening welke aangegaan werd is eerst aan de konsumpties onttrokken. Wordt de rente aan produktieve ondernemingen betaald dan ligt het natuurlijk omgekeerd maar de lening is dan ook uit het kapitaal gegeven.

Bekijken we nu de andere zijde namelijk waar komt het geld vandaan dat de regering betaalt, dan zien we dat de premies in principe voor een belangrijk deel uit het variabele kapitaal komen en dus als een betaling van produktieve arbeid moet worden beschouwd voor zover het loon betrekking heeft op produktieve arbeiders. De overige gelden komen zeker uit het revenu.

biedt uit de loon ten